

Biuro Rzecznika Praw Dziecka
ul. Przemysłowa 30/32, 00-450 Warszawa
tel. (22) 583 66 00, fax (22) 583 66 96

Warszawa, 19 grudnia 2017 r.

ZSS.422.54.2017.AG
(w odp. należy podać nr sprawy)

Pan
Mateusz Morawiecki
Prezes Rady Ministrów
Minister Rozwoju i Finansów

Skarżony Panie Preznie,

zanieczyszczenie powietrza wywiera negatywne skutki i pozostaje głównym czynnikiem środowiskowym związanym z chorobami i przedwczesnymi zgonami. Szczególnie narażone są dzieci, kobiety w ciąży i osoby starsze, czyli osoby z tzw. grup wrażliwych. One najdotkliwiej odczuwają skutki zdrowotne ekspozycji na zanieczyszczenia powietrza.

Spektrum potencjalnych negatywnych następstw zanieczyszczenia powietrza na zdrowie dzieci jest bardzo szerokie. Dotyczy m.in. układu oddechowego, układu nerwowego, zaburzeń metabolicznych, czy w końcu ryzyka wystąpienia zachorowań nowotworowych. Jakość powietrza, którym oddychają dzieci ma zatem bezpośredni wpływ na ich zdrowie na kolejnych etapach życia.

Światowa Organizacja Zdrowia oszacowała, że rocznie około 3 miliony osób na świecie umiera przedwcześnie z powodu zanieczyszczenia powietrza¹. W Polsce z tego powodu umiera nawet 45 tysięcy osób, a ok. 10 proc. nowotworów płuc jest efektem skażenia środowiska.

17 stycznia 2017 r. Rada Ministrów zapoznała się z rekomendacjami Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów *w sprawie działań niezbędnych do podjęcia w związku z występowaniem na znacznym obszarze kraju wysokiego stężenia zanieczyszczeń powietrza, przedłożonymi przez Ministra Rozwoju i Finansów*².

Najważniejsze rekomendacje Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów w sprawie poprawy jakości powietrza to:

¹ <http://www.who.int/mediacentre/news/releases/2016/air-pollution-rising/en/>

² <http://www.premier.gov.pl/wydarzenia>

- maksymalne przyspieszenie prac nad rozporządzeniem w sprawie wymagań dla kotłów na paliwo stałe, które powinno zostać przyjęte najpóźniej do końca kwietnia 2017 r., tak aby jego postanowienia zaczęły obowiązywać jeszcze przed rozpoczęciem sezonu grzewczego 2017/2018;
- pilne wprowadzenie rozporządzenia w sprawie norm jakościowych dla paliw stałych, które powinno zostać przyjęte jeszcze w I kwartale 2017 r., po wprowadzeniu zmian do ustawy o monitorowaniu i kontroli jakości paliw;
- priorytetyzacja środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na działaniach prowadzących do jak najszybszej poprawy jakości powietrza w taki sposób, aby uzyskać maksymalny efekt zdrowotny i ekologiczny z każdej złotówki poniesionych nakładów;
- wprowadzenie wymogu stopniowego podłączania do sieci ciepłowniczej budynków zlokalizowanych na terenach miejskich i podmiejskich, o ile nie dysponują efektywnym źródłem ciepła, w taki sposób aby minimalizować związane z tym koszty;
- zapewnienie istotnie obniżonych stawek za pobór energii elektrycznej w okresach zmniejszonego na nią zapotrzebowania, w tym przez zmiany w przepisach prawa energetycznego oraz budowlanego w celu zachęcenia do instalacji pieców elektrycznych lub pomp ciepła na terenach, gdzie nie ma możliwości podłączenia do scentralizowanych systemów ciepłowniczych lub sieci gazowych;
- rozwój sieci stacji pomiarowych, co powinno umożliwić lokalizację źródeł zanieczyszczeń oraz skuteczniejsze zwalczanie szkodliwych praktyk w użytkowaniu kotłów oraz instalacji przemysłowych;
- włączenie służb opieki społecznej w działania na rzecz wsparcia wymiany kotłów oraz termomodernizacji budynków osób ubogich, w sposób uwzględniający poziom generowanych zanieczyszczeń i zapewnienie środków na niezbędne koszty eksploatacji;
- opracowanie, a następnie wdrożenie kompleksowej polityki publicznej zapewniającej optymalną ochronę wrażliwych grup społecznych przed „ubóstwem energetycznym”;
- przeprowadzenie kampanii edukacyjnej na temat optymalnych sposobów palenia w kotłach oraz związanych z tym skutków zdrowotnych;
- wprowadzenie obowiązku dokumentowania jakości spalin przez stacje kontroli pojazdów oraz wymogu badania spalin w trakcie kontroli drogowej;

- wykorzystanie mechanizmów podatkowych w celu wprowadzenia zachęt dla transportu niskoemisyjnego, w tym niskiej stawki akcyzy dla samochodów hybrydowych oraz zwolnienia z podatku akcyzowego samochodów elektrycznych;
- wprowadzenie regulacji przeciwdziałających blokowaniu klinów napowietrzających miasta oraz rozważenie rozwiązań podnoszących rangę zawodu urbanisty w kontekście zagospodarowania przestrzennego;
- utworzenie w Narodowym Centrum Badań i Rozwoju sektorowego programu, którego celem będzie wsparcie rozwoju technologii niskoemisyjnych w szczególności zorientowanych na poprawę jakości powietrza;
- zapewnienie opracowania i szerokiej konsultacji społecznych programu „Czyste powietrze” oraz wzmocnienie Komitetu Sterującego ds. Krajowego Programu Ochrony Powietrza i powierzenie mu zadania czuwania nad pilnym i efektywnym wdrożeniem tych rekomendacji oraz regularne monitorowanie postępów prac Rady Ministrów.

Założenia programu „Czyste Powietrze” miały zagwarantować szybką poprawę jakości powietrza na terenie kraju. Części spośród 14 rekomendacji przypisano termin realizacji, inne miały zostać wdrożone przed rozpoczęciem kolejnego sezonu grzewczego.

Podkreślić należy, że smog nie jest wyłącznym problemem Polski, ale i innych krajów europejskich. Polska Najwyższa Izba Kontroli³ i holenderski Trybunał Obrachunkowy wraz z Europejskim Trybunałem Obrachunkowym i kilkunastoma Najwyższymi Organami Kontroli z Europy oraz Izraela kontrolują wspólnie problem zanieczyszczenia powietrza oraz skuteczność działań podejmowanych na rzecz jego ograniczenia. Kontrola określana jest mianem największej od kilkunastu lat w Europie. Z uwagi na liczbę zaangażowanych instytucji i zakres spraw, które poddano analizie, jest koordynowana wspólnie przez polski i holenderski Najwyższy Organ Kontroli (NOK).

Jeszcze w 2016 r. swoje kontrole rozpoczęły Hiszpania, Izrael i Mołdawia, natomiast rozpoczęcie kontroli w 2017 r. zadeklarowały kolejne cztery NOK – w Bułgarii, Holandii, Macedonii i Szwajcarii oraz Europejski Trybunał Obrachunkowy. W pierwszej połowie 2018 r. kontrole rozpoczną NOK Albanii, Estonii, Gruzji, Kosowa, Słowacji i Węgier. Najpóźniej miały rozpocząć ją Polska i Rumunia (sierpień 2017 r.).

---

³ <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/kontrola-europejski-smog.html>

Wspólny raport końcowy – będący podsumowaniem wyników ze wszystkich krajów biorących udział w przedsięwzięciu – został przewidziany na połowę 2018 r. Posłuży on sformułowaniu jednolitych wniosków i rekomendacji.

Bez wątpienia, by ograniczyć problem zanieczyszczonego powietrza w Polsce, konieczne jest współdziałanie wielu resortów. Obok współpracy międzyresortowej niezbędne są także zmiany prawne, w tym angażujące samorzady w walkę z zanieczyszczeniem powietrza na poziomie lokalnym. Dopiero połączenie działań legislacyjnych z instrumentami wsparcia dla obywateli może przyczynić się do odczuwalnej zmiany jakości powietrza w kraju. Jedynie współdziałanie i zintegrowane działania na wielu poziomach pozwolą na wypracowanie narzędzi zwalczających smog. Z całą pewnością przydatny w tym zakresie będzie ww. raport Najwyższej Izby Kontroli, który obejmie ocenę rozwiązań legislacyjnych, strategię i politykę państwa w zakresie likwidacji źródeł szkodliwych emisji, ocenę efektywności (kosztów i korzyści) przyjętych rozwiązań, jak również pomiaru zanieczyszczenia powietrza i skutków działań na rzecz poprawy jego jakości.

Marek MichalakRzecznik Praw Dziecka z uwagą wysłuchał exposé Pana Premiera, w którym wskazał Pan, że poprawa jakości powietrza to jeden priorytetów rządu.

W związku z powyższym, w trosce o zdrowy rozwój dzieci i młodzieży, działając na podstawie art. 10a i art. 11 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2017 r. poz. 922), zwracam się o wskazanie jakie działania już zrealizowano w ramach rządowego programu „Czyste Powietrze”, a jakie są planowane w związku z problemem zanieczyszczenia powietrza i jego oddziaływaniem na zdrowie dzieci.

Z wyrazami szacunku
Marek Michalak